

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via San Daniele, 88
Tel. 56033 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marion - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

N A R O Č N I N A :
Za Italijo: polletna 600 lir -
letna 1000 lir - Za inozemstvo:
polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

Leto XVIII - N. 2 (361)

Udine, 31. januar 1967

Izhaja vsakih 15 dni

NA POBUDO FURLANSKEGA EVROPSKEGA FEDERALISTIČNEGA GIBANJA

Dogovor predstavnikov Furlanije Slovenije in Koroške za skupno akcijo

Zeželjeno je bilo, naj bi skupaj nastopali, da bi izboljšali trgovske izmenjave in pospešili turistični in kulturni razvoj - V prvi vrsti je potrebno izboljšati prometne zveze med Furlanijo, SR Slovenijo in avstrijsko Koroško

Na pobudo evropskega federalističnega gibanja v Vidmu se je vršilo dne 14. in 15. januarja t.l. v glavnem mestu Furlanije Vidmu posvetovanje o izboljšanju medsebojnih odnosov in vsustranskega sodelovanja med Furlanijo, Slovenijo in Koroško. Posvetovanja se je udeležilo okoli 150 predstavnikov in strokovnjakov iz vseh treh obmejnih dežel. Udeležil se ga je tudi predsednik mednarodne organizacije «Europahaus» dr. Buchwieser.

V nedeljo se je v Vidmu zaključilo tristransko zasedanje strokovnjakov iz avstrijske Koroške, Slovenije in videmske pokrajine, za katerega sta dali pobudo odsek Evropskega federalističnega gibanja v sodelovanju z videmsko trgovinsko zbornico. Na zasedanju, ki je trajalo dva dni, so postavili temelje za nadaljnjo razširitev sodelovanja treh dežel na gospodarskem, prosvetnem in turističnem področju. Sestanek strokovnjakov s prizadetih področij se je zaključil z vrsto pobud, ki bodo uresničene v krajšem ali daljšem časovnem presledku, v kolikor spadajo v pristojnost sodelujočih organizacij, odnošna za katere bodo skušale te organizacije doseči primerne rešitve na višini deželne ali osrednjega vlada.

Strokovnjaki so med dvodnevno zasedanjem delovali ločeno v štirih skupinah. V skupini za promet in prevoze je razprava stekla predvsem o potrebi po primerni okrepitvi obstoječih zvez med tremi republikami, in sicer zlasti kar se tiče cestnih in železniških povezav čez Trbiž odnošno čez Kokovo. Na zaključku zasedanja je komisija izrazila tudi potrebo po čim prejšnji uresničitvi avtocestne povezave Villesse - Gorica - Ljubljana. Po realizaciji te ceste bo Turin direktno povezan z Beogradom, ter bo tako italijansko cestno omrežje primerno povezano tudi s tem delom Evrope, kar bo posebne važnosti za razmah mednarodnega turizma. Tudi skupina strokovnjakov s turističnega področja je načela to specifično vprašanje, poleg tega pa je med njenim delom prišla na dan zamisel, o kateri bodo razpravljali na eni izmed prihodnjih skupin sej, da bi namreč v prihodnje zlasti v poletnem času uredili promet iz Avstrije in južne Nemčije proti Jadranu in v nasprotno smer tako, da bi potekal enosmerno, to je na jug čez Beljak, Pontebo in Videm, na sever pa čez Ljubljano, Maribor in Gradec. Med drugimi temami o katerih so razpravljali v okviru te komisije, je bilo tudi vprašanje prometa na glavni železniški postaji v Gorici, kjer se danes odvija le lokalni promet, a ki bi jo lahko brez posebnega truda usposobili za mednarodni promet.

Skupina strokovnjakov z gozdarskega področja bo imela na prihodnjih sestankih posebno mnogo dela. Dvodnevna diskusija o skupnih interesih prizadetih dežel na tem področju je namreč vrgla na dan veliko število vprašanj, ki so šele na polovico rešena, ali pa ki še čakajo, da pridejo na dnevni red pred merodajnimi forumi. Poleg vrste manjših problemov, ki gredo od potrebe po hitrejšem poslovanju pošte, telefona, carinske službe na meji in na carinskih postojankah v Pontebu, pri Kokovem in na železniški postaji in Jesenicah, do potrebe po vskladitvi pravnih postopkov v zvezi z iztrjevanjem trgovinskih dolgov v treh deželah, se na tem področju postavljajo tudi vprašanja občutno večjega obsega. Predstavnik videmske trgovinske zbornice dr. Job je na primer na zasedanju jasno poudaril, da želijo videmski poslovni krogi v prihodnje čim bolj razširiti gospodarsko sodelovanje s sosedno Slovenijo. Čeprav šteje Avstrija trikrat manj prebivalcev kakor Jugoslavija, je med drugim poudaril, da je vrednost trgovinske menjave med videmsko pokrajino in Avstrijo v letu 1965 12,6 milijona dolarjev, z Jugoslavijo pa le 5,7 milijona dolarjev. Takšen obseg medsebojnega poslovanja ni popolnoma v skladu z možno stmi, ki se odpirajo našim in jugoslovanskim poslovnim krogom, in zato izražamo upanje, je nadaljeval govornik, da bo gospodarska reforma, ki je zdaj v teku v sosedni republici, pripomogla k temu, da bo tudi vrednost naše medsebojne blagovne menjave narasla na primerno višino. Kar se tiče trgovinskega sodelovanja z Avstrijo, je med razpravo prišla na dan vrsta težav, ki so na poti nadaljnega povečanja dobav nekaterih vrst blaga, kot n. pr. italijanskega vina in pohištva v Avstrijo, ter avstrijskega lesa in živine v Italijo, itd. Glede vprašanja, ali bi kazalo zaprositi osrednje oblasti v Rimu in na Dunaju, za priznanje obmejnega trgovinskega sporazuma

med videmsko pokrajino in avstrijsko Koroško, kakršen obstaja med Severno in Južno Tirolsko, so avstrijski delegati pr. pomnili, da bi takšen sporazum lahko prinesel medsebojni trgovini le malo koristi v sedanjem trenutku, ko je trgovina med obema državama v glavnem liberalizirana. Po njihovem mnenju bi furlanski operaterji lahko občutno razvili svoje poslovne stike z Avstrijo, ko bi skušali prodreti na njeno tržišče s pogostimi obiski in s številnejšimi konkretnimi ponudbami najrazličnejšega blaga. Glede ostalih vrst sodelovanja z italijanskimi partnerji pa so Avstrijci dali razumeti, da pričakujejo od Italije v prihodnje predvsem krepko carinsko preosnovo (v rešnici poslujejo italijanske carinarnice še vedno na podlagi carinskega zakona iz leta 1896) ter da bo Italija podprla avstrijska prizadevanja za pristop k Evropski gospodarski skupnosti. Avstrijci bi poleg tega zelo radi videli, da bi Italija vrgla dobro besedo tudi Evropski investicijski banki, da bi pristopila k sodelovanju pri graditvi avstrijske mreže avtocest.

Tudi strokovnjaki s kulturnega področja so na zasedanju razvili vrsto skupnih vprašanj. Na teh področjih se bo v prihodnje razvilo zivahno sodelovanje zlasti v obliki medsebojnih tristranskih obiskov. Med prvimi pobudami na tem področju naj omenimo napovedan sestanek kulturnikov in predstavnikov muzejev, ki bo prihodnjega maja v Celovcu, vrsto obiskov delavcev in študentov, itd.

Posebno zanimivo je bilo v tem pogledu poročilo videmskega arhitekta L. Di Sopra, ki je orisal delovanje tristranskega urbanističnega inštituta TRIGON, ki se je ustanovil pred tremi leti med urbanisti iz Slovenije, Koroške in Furlanije, in ki ga vodi tričlanski odbor, v katerem sedijo omenjeni videmski profesionisti, ljubljanski ing. Boris Gaberšček in prof. Hugo Hansel iz Celovca. Člani inštituta so se prvič sestali leta 1965 v Lignanu in pozneje v Campoformidu, kjer so pod pokroviteljstvom dežele Furlanije — Julijske

Ob priliki dvodnevnega zasedanja treh dežel v Vidmu je predstavnik SR Slovenije in Koroške sprejel na občini župan prof. Bruno Cadetto. Z desne dr. Giansilverio Giacometti podpredsednik dežele Furlanije - Julijske Benečije

du poročilo videmskega arhitekta L. Di Sopra, ki je orisal delovanje tristranskega urbanističnega inštituta TRIGON, ki se je ustanovil pred tremi leti med urbanisti iz Slovenije, Koroške in Furlanije, in ki ga vodi tričlanski odbor, v katerem sedijo omenjeni videmski profesionisti, ljubljanski ing. Boris Gaberšček in prof. Hugo Hansel iz Celovca. Člani inštituta so se prvič sestali leta 1965 v Lignanu in pozneje v Campoformidu, kjer so pod pokroviteljstvom dežele Furlanije — Julijske

krajine študirali skupna vprašanja urbanistične narave v naši deželi v Sloveniji in na Koroškem. Lansko leto so se urbanisti sestali v Ljubljani, kjer so v pretes urbanistične probleme «velike Ljubljane», Slovenskega primorja in Gornjega Posočja. Spomladi letos se bodo ponovno sestali, in sicer v Celovcu, kjer bodo razpravljali o dosežkih širšega raziskovalnega dela, ki ga pravkar opravljajo skupaj slovenski in ameriški urbanisti, na osnovi finančne podpore iz Fordovega sklada.

Strahovit padec prebivalstva v Reziji

V petnajstih letih se je število prebivalstva skrčilo kar za 1090 duš Nabene perspektive za bodočnost, emigracija se iz leta v leto stopnjuje

Kot dela vsak posameznik ob koncu leta svoje račune, tako je tudi občina napravila svoje in na žalost ugotovila, da se je v teku enega leta skrčilo njeno prebivalstvo kar za 114 duš, kar je zelo mnogo za občino, ki šteje komaj nekaj nad dva tisoč prebivalcev. Pa poglejmo od blizu kakšno je bilo demografsko gibanje lani:

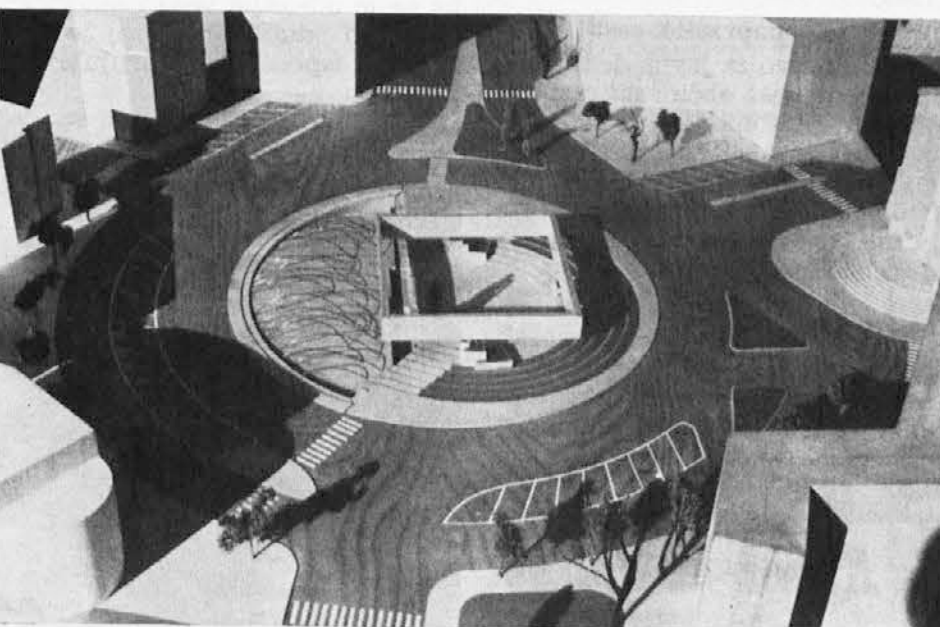
Rodilo se je 17 otrok v občini, v drugih občinah pa 8, v inozemstvu

2; umrlo je v občini 24 ljudi, izven občine 9; v občino se je priselilo 39 ljudi, izselilo se jih je pa 147.

Dne 31. decembra leta 1966 je občina Rezija štela 2260 ljudi in sicer v Osojanih, ki je največja vas, 540, v Stolbici 437, v Sv. Juriju 433, v Ravenci 292, v Njivi in zaselkih 265, v Učji 230, v Koritih 63. Vsega skupaj 671 družin.

Zelo žalostno je, ko primerja-

mo te številke s številkami preteklih let. Od leta 1951 pa do današnjih dni se je število prebivalstva skrčilo kar za 1090 duš. Kaj bo čez drugih 15 let? Te številke strašijo in nam delajo črne misli. Vzrok temu je, kakor moremo razbrati iz števil, emigracija. Samo lani se je izselilo 18 družin. Oblasti bi morale kaj ukreniti, da se zaceli ta skeleča rana, ki postaja vsak dan bolj zaskrbljujoča.

Tu zgoraj vidimo iz ulice Poscolle spomenik, ki bo postavljen v Vidmu na Trgu XXVI. Julija v čast in spomin vsem padlim partizanom, med katerimi jih je bilo več tudi iz Beneške Slovenije in doline Rezije. Pobudo za postavitev tega spomenika je dal videmski občinski svet še leta 1945. Postaviti bi ga morali na vzvišenem prostoru pred malo ložo sv. Ivana (La loggetta di San Giovanni) na Trgu Svobode in so takrat prav zaradi tega odstranili spomenik Viktorija Emanuela II., katerega so potem postavili v parku Ricasoli pred škofijsko palačo. Občina je razglasila razpis natečaja za postavitev spomenika šele leta 1958

Interpelacija poslancev PSIUP za ureditev slovenskih šol

Z velikim veseljem smo sprejeli novico, da se poslanci PSIUP (italijanske socialistične stranke proletarske enotnosti) zanimajo za prebivalce slovenskega jezika naše dežele. Poslanec Lucio Luzzato in Sana sta namreč postavila ministru za šolstvo interpelacijo «da bi jim razložil kaj namerava ukreniti, da se čim prej in definitivno uredi pouk slovenskega jezika v šolah s slovenskim jezikom v deželi Furlanije - Julijski Benečiji (in torej tudi v šolah na ozemlju Beneške Slovenije in Kanalske doline) in pravno stanje osebja, ki v teh šolah poučuje in to zato, da bodo izpolnjena naša ustavna načela in zakon z dne 19. julija 1961. št. 1012».

Zaščititi pravice Slovencev

Ob priliki, ko so razpravljali o proračunu za leto 1967, je predsednik deželnega odbora dr. Berzanti podal glede slovenske narodne manjšine nekatere izjave, ki ne tako pomirjajo prebivalce slovenskega jezika v videmski pokrajini — Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini — katerih je, in na kar ne bi smeli pozabiti, okoli 40 tisoč in ki na žalost ne uživajo niti v najmanjši meri tistih pravic, ki jih uživajo Slovenci na Goriškem in na Tržaškem.

V bistvu je namreč dr. Berzanti v imenu odbora podčrtal, da je dežela prevzela nase vso skrb, oziroma da se je obvezala, da bo skrbelo za zaščito manjšine; zaščita, ki predstavlja obvezo za deželni odbor, ki je mnenja, da je brez dvo-ma družbena formacija, ki najbolj očitno pripada človeku, skupnost, katero sestavljajo ljudje, ki so naravnani na iste tradicije, na isti jezik in na iste običaje in da se na odlagi tega načela naravnane prava, ki je potrjen v republiški ustavi in v deželni statutu samem (člen 3) odbor navdihuje in se v bodoče namerava navdihovati.

Torej za deželo, po mnenju predsednika deželnega odbora, ni to nova politika, ampak se le zvesto drži prevzete obveze. Ker pa niso vedno zadostne izjave načela za veljavno in učinkovito zaščito pravic državljanov se je smatralo za potrebno, da se to bolj konkretno obrazloži.

Glede ozkih meja, ki jih ima deželna pristojnost, posebno kar zadeva rabo slovenskega jezika, je dr. Berzanti poudaril, da je dežela, da že večkrat pokazala voljo, da na pravem mestu upošteva pravice manjšin. To se je pokazalo, ko je glasovala za osnutek, ki vsebuje «kazenske sankcije za zaščito narodnih in jezikovnih manjšin» in ko je v tem oziru preprečila vse di-skriminacije pri nameščanju personala in tudi s koordiniranjem koncesij prispevkov podpornim, vzgojnim in kulturnim ustanovam manjšine. Tako so se ustanove, ki skrbijo za ohranitev ali obogatitev kulturnih tradicij, ki pripadajo slovenski jezikovni skupnosti, ohranile.

Odbor je namreč prepričan, da če je res, da se nekateri problemi (ljudsko premoženje in razlastitev) tičejo predvsem interesov Sloven-čev, ne pomeni z druge strani, da gre za specifične probleme Slovencev, ker so kot taki in bi bilo delati razločke v tem smislu protiučinkovito in izmišljeno.

Slovenci so, po mnenju dr. Berzantija, integrativni del deželne skupnosti in se ne smejo zapreti v same sebe, ampak se morajo vključiti v razne strukture. Odbor zato ponovno zatrjuje, da hoče nadaljevati začeto pot in se poglobiti v vsako posebno zahtevo, le da je ta logična in izvedljiva in je zato v ta namen sklenil ustanoviti poseben urad, ki bo imel izrecno nalogo, da proučuje splošne probleme in v prvi vrsti one, ki se tičejo člena 3 posebnega statuta avtonomne dežele Furlanija-Julijska Krajina.

Tako nam sedaj ne preostaja drugega kot da čakamo konkretnih dejanj in seveda predvsem, da nas ne bodo pozabili, kajti tudi mi Slovenci videmske pokrajine tvorimo skupnost, ki je precej številna in ki je že od starih časov zanemarjena in zapuščena.

TRBIŽ

NASTOPILO JE MEDNARODNO TURISTIČNO LETO

Olajšave za smučarje na tromeji

Popust na žičnicah s smučarsko izkaznico - Sodelovanje občin Trbiž - Jesenice - Radovljica in Beljak za razvoj turizma na tem področju

Obmejne občine na tromeji med Italijo, Jugoslavijo in Avstrijo se vedno bolj trudijo, da bi se razvil turizem na tem področju in da bi zares postale tri dežele — eno športno središče. V ta namen so uvedli smučarske izkaznice, takoimenovane «Ski-pas», da se ljubitelji zimskega športa lahko poslužujejo žičnic po znižani ceni. S to izkaznico imajo domači in inozemski smučarji in turisti zagotovljen popust v višini 10 do 50 odstotkov normalne cene na žičnicah Gorenjske, Koroške in Trbiža.

«Ski-pas» pa ni edini ukrep, ki so ga pripravile omenjene štiri občine na poti nadaljnjega pospeševanja turizma. Skupno pripravljajo tudi še druge akcije za poletno in prihodnjo zimsko sezono. Tako so med drugim zlasti v teku razgovori o avtomobilski transversali, ki bo vključevala najlepše zanimivosti in kraje vseh treh dežel. Za zimsko sezono pa sta v pripravi sedem in desetdnevna izkaznica, ki bosta kot dopolnitev izkaznice «Ski-pas» veljali na vseh žičnicah.

Kot znano je skupno na tem območju več kot sto udobnih hotelov, tri termalna kopaljšča, smučarski tereni do 2700 metrov nadmorske višine, ki so opremljeni s 6 gondolskimi žičnicami, 19 sedežnicami in nad 40 vlečnicami, poleg tega pa ima na razpolago še naravna drsališča na zmrazjenih jezerih, umetna drsališča, smučarske skakalnice in podobno, skratka vse pogoje za razvoj zimskega športa in druge turistične sezone, ki se doslej nikjer v tem območju ni mogla v pravem obsegu razviti.

Iz Nadiške doline

Prispevki dežele študentom

Deželno prisledništvo za šolstvo in kulturne dejavnosti je nakazalo čedadski občini sledeče prispevke: za pomoč šoloobveznim učencem in materinskim šolam 570.000 lir, za pomoč študentom, ki obiskujejo strokovne šole en milijon 134 tisoč lir, za pomoč študentom drugih vrst šol pa dva milijona in 688 tisoč lir. To bo služilo večina za povračilo potnih stroškov študentom, ki se vozijo v šolo z avtobusi.

Mnogo novih stanovanj

Zadnje čase se je stanovanjska kriza v Čedadu znatno omilila. Zgradili so namreč v povojnem času kar nad 800 novih stanovanj oziroma 4109 stanovanjskih prostorov. Poleg tega so tudi modernizirali neštete stare hiše in v načrtu je še več novih gradenj.

Cepljenje goveje živine

Ministrstvo za zdravstvo je s posebnim dekretom podaljšalo rok za obvezno cepljenje proti sliavki in parkljevki do 28. februarja.

Sv. Peter Slovenov

Skrb za rečne nasipe

Pretekli teden je šel naš župan Gino Koredič skupaj s šenlenarškim županom Sidarjem k deželni odborniku za kmetijstvo

adv. Comelliju. Na sestanku, katerega so se udeležili tudi tehniki, so razpravljali o ureditvi rek, ki tečejo po teritoriju špeterske in šenlenarške občine in ki povzročajo pogosto škodo, ker ob nalih prestopajo bregove.

Pomoč študentom

Dežela Furlanija-Juliska Benečija je dodelila naši občini 3 milijone in 33 tisoč lir kot podporo študentom iz oddaljenih vasi, ki se vozijo v šolo z avtobusom in potrebnim za nabavo knjig.

Praznik sv. Antona v Klenjah

Na dan sv. Antona, dne 17. januarja je bilo v naši vasi bolj veselo kot druge dni. Bila je sagra in doma so še emigranti, katerih ima tudi naša vas, čeravno ni velika, precejšnje število. Ta dan je bila gostilna polna in tudi iz hiš se je širil prijeten vonj po gubancah, katerih ne sme manjkati tega dne v nobeni hiši.

Smrtni padeč

Vsem je zelo hudo zaradi nesrečnega padca 82 letne Romane Pavegljo. Padla je po stopnicah in je umrla čez par dni za posledicami v čedadski bolnici.

Izpod Kolovrata

Zupani pri podpredsedniku deželnega odbora

Zupani občine Dreka, Grmek, Sv. Lenart in Srednje so bili pred dnevi sprejeti pri podpredsedniku deželnega odbora dr. Giacomettiju, kateremu so obrazložili nekatere probleme, ki tarejo dolino Kozice in Erbeča, posebno kar zadeva razvoj turizma in izboljšanje prometnih zvez.

Zupane sta spremljala deželna svetovalca Del Gobbo in Romano.

Iz občinske seje

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta so odobrili tudi proračun za tekoče leto. Pregledali in odobrili so tudi načrt za gradnjo ceste preko Kuma in imenovali preglednike računov za leto 1966.

Za popravilo cest

Ministrstvo za javna dela je dalo sovođenjski občini na razpolago dva milijona 725 tisoč lir za ureditev cest v Mašerah, Trčmu, Polavi in v Brdci. V ta namen bodo odprli delovni center in zaposlili 15 delavcev. Z deli bodo pričeli čim bo vreme ugodno.

Nesreča

V čedadsko bolnico so morali peljati 27 letnega Mirkota Karliča iz Brdce, ker se je globoko uredal v zapestje s črepinjami neke steklenice. Ozdravil bo v treh tednih.

Iz Krnatske doline

Za rekonstrukcijo vasi

Ministrstvo za javna dela je te dni sporočilo, da je bilo nakazanih 80 milijonov lir za rekonstrukcijo Nem. To je že četrti obrok, ki je bil nakazan v ta namen. Kakor znano, so Nemci leta 1944 požgali vas skoraj do tal in se še danes, čeprav je poteklo že toliko let in čeprav so v tem času

V bolnico je moral tudi 43 letni Pasquale Jussa, ker se je pri delu močno udaril v levo koleno. Ozdravil bo v dveh tednih.

Zastrupila se je z ogljikom

Pretekli teden bi kmalu zgubila življenje 68 letna Elisa Petričič vdova Vogrič iz Trpečega. Žena je šla obiskat brata v Gorenji Brnas in je zvečer zakurila peč, ker je bilo precej hladno in ta verjetno ni vlekla in se je iz nje razvijal strupen plin ogljik. Ker jo je brat naslednje jutro zamačkal, je šel pogledat v njeno sobo in jo našel nezavestno. Takoj so poskrbeli za njen prevoz v čedadsko bolnico, kjer so zdravniki izjavili, da bo okrevala v dveh ali treh tednih.

Podbonesec

Prispevek za šolsko pomoč

Dežela je nakazala naši občini 4 milijone 580 tisoč lir za pomoč učencem, ki obiskujejo materino šolo, osnovno, srednjo ali strokovno šolo. Denar bodo potrošili za povračilo potnih stroškov dijakom, ki se vozijo v šolo z avtobusom.

Nesreča ne počiva

S pridržano prognozo so sprejeli v čedadsko bolnico 83 letno Tezijo Maršeu iz Ronca. Zenici je spodletelo po mokrih stopnicah in je padla. Dobila je hud šoh in veliko rano na glavi.

Renzo Batistič iz Črnega vrha pa se je ponesrečil pri delu v gozdu. Ko je opal korenine, mu je tako spodletelo, da je padel na glavo in dobil veliko rano. Ozdravil bo v dveh tednih.

napravili mnogo, pozna kje je dijala vojna vihra.

Smrtna kosa

Dne 27. t. m. je umrla v Nemah v visoki starosti gospa Comelli vdova Picco, mati našega občinskega zdravnika dr. Picca in Ferruccia, lastnika avtobusa, ki vozi iz Nem v Videm. Njen pogreb je bil veličasten. Ob tej težki izgubi izrekamo vsem svojim drage pokojnice naše iskreno sožalje.

TIPANA

Ni jih več med nami

V videmski bolnici je umrl bivši tipanski župnik g. Anton Vidmar. Star je bil 78 let. Pokopali so ga dne 22. januarja v Črneji, od koder je bil doma. Njegovega pogreba se je udeležila velika množica ljudi in duhovščine, saj je bil rajni gospod zelo priljubljen povsod.

Na sliki vidimo vas Osojani v dolni Reziji, skozi katero bo potekala nova avtocesta, ki bo vezala z Avstrijo. Če bodo uresničili ta načrt, vasiva ne bo več izolirana in se bo tudi ekonomsko opomogla

FOJDA

VEDNO MANJ NAS JE

V Vilah, ki leže nad Fojdo, je samo še šest ljudi - V lanskem letu se je število prebivalstva v fojdski občini skrčilo za 46 duš

Zalostna, toda resnična je ugotovitev, da tudi število prebivalstva jezikovno mešane občine Fojda naglo pada. V lanskem letu se je skrčilo kar za 46 duš. Tako je občina štela dne 31. decembra 1966 leta 3.869 rezidentnih ljudi in sicer 2003 moških in 186 žensk, ki tvorijo 1109 družin.

Da pa bomo imeli pred seboj bolj realno sliko je treba odšteti vse tiste emigrante, ki imajo doma rezidenco in ki živijo celo leto v tujini. Teh je v naši občini 498 in zato občina v resnici šteje samo 3371 ljudi in ne 3869.

Z doma ne odhajajo samo posamezniki, ampak tudi cele družine, pravi beg ljudi, posebno iz hribovskih vasi. Lansko leto se je izselilo kar 9 družin. Če bo izseljevanje nadaljevalo s takšnim ritmom, bodo vasi kmalu prazne. To je resnica. Vile nad Foido so leta 1961 imele še 52 ljudi, danes jih imajo pa komaj šest. Do tega je prišlo seveda zato, ker ni nobenega vira dohodkov na domačih tleh. Zemlja v hribih je pušta in ne rodi niti toliko, da bi se ljudje preživljali z domačimi pridelki štiri mesece. Tudi opekarno v Čampeju, ki je zaposlovala nekaj ljudi, so pred nedavnim zaprli.

Demografsko gibanje v fojdski občini je bilo lansko leto sledeče: rojenih je bilo 46 otrok (leta 1965 se jih je rodilo 56); umrlo je 48 oseb (1965 leta 54) in to kar 22 zaradi nagle smrti (srčni infarkti in prometne nesreče), od katerih dva v inozemstvu; v občini se je poročilo 25 parov izven občine pa 27; v občino se je priselilo 67 oseb, izselilo se jih je pa kar 111.

Tri milijone lir za pomoč študentom

Deželno odborništvo za šolstvo je sporočilo na občino, da je deželna uprava ugodno rešila prošnjo, ki jo je svoj čas vložila, da bi bili študentom, ki se vozijo v šolo z avtobusom, povrnjeni potni stroški in da bi najpotrebnejši dobili tudi podporo. V ta namen je dežela dala 3 milijone in 86.250 lir prispevka.

Iz občinske seje

Pretekli teden se je sestal občinski svet, ki je med drugim sprejel tudi proračun za ureditev

in razširitev ceste, ki vodi proti gradu in v Ronke.

Sprejeli so tudi načrt za gradnjo novega zdravniškega ambulancorija v Čampeju in načrt za gradnjo novega vodovoda v Vilah.

Smrtna kosa

Dne 28. t. m. smo pokopali na videmskem pokopališču Pavlo Terliker poročena Pillinini, tašča našega župana geom. Roberta Celledonija. Zapušča v veliki žalosti moža in dve poročeni hčeri.

Iz Terske doline

Italijansko-jugoslovanski

sporazum za razvoj turizma

Pred nedavnim so se sestali na sedežu čentske občine zastopnik turističnih društev iz Tolmina in Bovca z našim županom in odborniki. Razpravljali so o možnostih sodelovanja na turističnem področju med Gornjim Posočjem in Tersko dolino.

Dogovorili so se tudi za skupno turistično propagando v raznih evropskih državah in za izmenjavo turistov z vzpostavitvijo avtobusne linije, ki bo vezala Čento z Bovecem in Tolminom. V kratkem se bo vršil drug sestanek, da bodo dokončno sestavili program.

Diamantna poroka v Žumajanih

V Žumajanih (Zomeais) sta preteklo soboto slavila zlato poroko Jožef Micco in Angelina Jacob. Oba sta, ceprav stara 83 in 82 let, še vedno čila in delovna. Slavja sta se udeležila oboj sina s petimi vnuki in seveda tudi številni sorodniki. Tudi mi jima želimo, da bi v sreči in zdravju živela še dolgo skupaj.

Brezplačna dodelitev domačih zajcev

Na pobudo urejevalnega odbora okrajne kmetijske razstave so podelili nekaterim kmetom čentske občine več domačih zajcev izbrane vrste (rase Fiandra) in nekaj modernih oprem. Radi bi namreč videli, da bi se na čentskem področju razvila zajčjereja, ker bi ta lahko prinašala lepe koristi in pogojev za to panogo res ne manjka.

BRDO

Poldrugi milijon za javna dela

Dežela je dodelila naši občini en milijon 442 tisoč lir izrednega prispevka za izvedbo najnujnejših javnih del. Ta prispevek je bil dan na podlagi zakona, ki pomaga deficitarnim občinam.

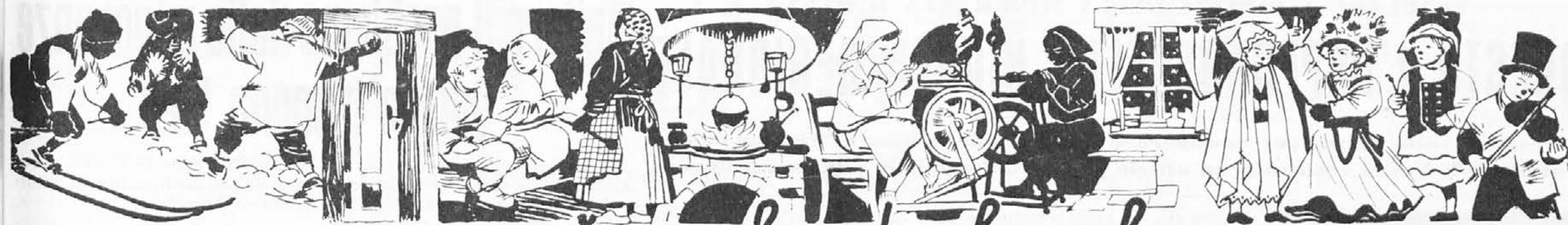
TAVORJANA

Za ureditev cest

V tavorjanski občini je marsikatera poljska pot zelo slaba, posebno tiste v višjih predelih, ker jih je poškodovalo neurje. Treba jih bo popraviti in zgraditi nove. Prav v ta namen je šel pretekli teden k deželni odborniku adv. Comelliju naš župan Piccaro, da mu je obrazložil ta težki problem. Adv. Comelli je obljubil, da se bo zanimal kar mogel in zagotovil da bo delo izvedeno.

Spodrsnilo mu je na cesti

Peter Baloh iz Mažerol, star 55 let, je moral v čedadsko bolnico, ker mu je spodrsnilo na poledeh neli cesti in si pri padcu zlomil levo nogo. Ozdravil b v enem mesecu.

za naše mlade bralce

O srajci srečnega

Nekoč je živel kralj, ki je bil zmeraj bolan. Imel je devetindevetdeset bolezní in vsi zdravniki so rekli, da mu ne morejo nič pomagati. Umrl bo čez leto in dan. Le eden izmed zdravnikov je dejal:

— Če bi se našel človek, ki ni nikoli nezadovoljen, temveč zmeraj z vsem zadovoljen in če bi kralj oblekel srajco tega zadovoljnega človeka, bi odšlo od njega vseh devetindevetdeset bolezní in kralj bi ozdravel.

Kraljevi sli so se razšli po vsem svetu in iskali človeka, ki ni bil nikoli nezadovoljen, temveč zmeraj z vsem zadovoljen. Iskali so ga, a zaman.

Eden izmed kraljevskih hlapcev je prišel na velik travnik in tam zagledal človeka, bosonoga, raztrganega, kako spi pod drevesom in se v spanju nasmíha.

— To bi bil lahko srečen človek, si je dejal in ga zbudil.

— Hej, človek, zbudi se! Ali si zadovoljen na svetu?

— Seveda sem zadovoljen, če-

mu bi ne bil, je odgovoril popotnik.

— In še nikoli nisi bil nezadovoljen?

— Še nikoli, le čemu naj bom nezadovoljen?

— Torej pojdi z menoj k našemu kralju.

— Le zakaj?

— Dal ti bo kupe denarja.

— Le čemu? Saj ne potrebujem denarja.

Slednjič se je popotnik vendarle dal pregovoriti in je šel s hlapcem na kraljevski dvor.

Ko ga je kralj zagledal, se je razveselil:

— Brž, daj mi srajco! mu je ukazal.

— Zakaj?

— Ne vprašuj, sleci suknjič, potegni s sebe srajco in daj mi jo. Dobil boš zanjo kup denarja!

Zadovoljen človek je slekel suknjič, toda joj, saj ni imel srajce na sebi.

Ko je ubogi kralj to videl, je globoko vzdihnil in umrl. Zadovoljni potepuh pa je spet oblekel svoj suknjič in odšel naprej.

SINIČKA JE LAČNA

Drobna sinička na okencu prosi: «Zrnja mi deček, in kruha natrosi. Zima je mrzla, a to je še huje, da mi želodček vse dneve gladuje. Dobro vrnila bom, rada plačala, kadar bo zlata pomlad prisijala».

Dve poletji in ena zima

Bližala se je pomlad. Butalcem je primanjkovalo krme. Sklepali so in sklenili, da to ni prav in da gre do nad poglavarja: «Gospod poglavar, čas za pašo je vsako leto prekratek, zima je predolga, pozimi je živina v hlevu, pa več požre, kakor imamo krme, potem pa spomladi crka od lakote. Dajte, pomagajte, da bosta dve poletji in le ena zima!».

Jim odgovori poglavar: «Hodite zbogom, ljudje, vaša prošnja je uslišana; sedaj bo skoraj poletje, potem bo zima, za zimo pa spet poletje - eva, pa boste imeli dve poletji in eno samo zimo».

Butalci so se hvaležno poklonili in so šli in domov prinesli veselo novico, da so butale dobile dve poletji in eno samo zimo.

Škrat zavrešči

Tan pr Svinjski Jam je renk Menč kuoto kuohu an jest, ki san biu še majhan, san biu ta pr njin, de mu bon ki pomau. Dno večer, okuole pounoči, mi je jau Menč:

— Sa boš gledu paj ti, jest malo pospijen, — an je šu če u kazon.

At pred kazonan, ta pr kuot, san oginj zanietu an gledu okuole, bal bi pršluo ki. Kr takuo se ogledujen, tan na tokraj kuote neki zašumi an hitro potlè še zvrešči. Od strahu san zaueku an gor skoču an uteku če u kazon, gor h glav od Menča an se tresu ku pas.

— Kaj pa je? — je uprašü. Jest san mu poviedu antä je on pršu uon an ogledu use okuole, pa nie nič viu.

Kr je imeu iti nazaj tu kazon je gor delèč u robo nazaj zavreščalo antä je bluo celò nuoč tiho an mernuò.

Zebre in moda

Račica je razkazovala zadnje modne novosti:

Za pava bleščèč pisan rep. Za leva razčesano plavo grivo. Za štokljno škrlatno rdeč kljun. Za nosoroga črn in koničasti abonosov kljun. Za žirafa efektne pege. Za medveda dolgo temno krzno. Za snežno sovo belo poročno obleko. Za papagaja pisani suknjič...

V žiriji so bile zebre. Vsakemu modelu so navdušeno ploskale in vzklíkale:

- « Čudovito! »
- « Sijajno! »
- « Edinstveno! »
- « Na svetovni ravni! »
- « Senzacionalno! »

« Moderno! »

« Izvirno! »

« Presenetljivo! »

Po reviji se je občinstvo zadovoljno razšlo domov. Pav se je veselil živo pisanega repa, lev plave grive, noj rdečega kljuna, žirafa efektivnih peg, papagaj rdeče-belega suknjiča, medved dolgega črnega krzna in sova bele poročne obleke.

Zebre so se zbrale na posvet. Najstarejša je rekla:

« Navkljub vsemu pa le mislim, da je naša obleka še najlepša ».

Druge zebre so pokimale in potrdile soglasno:

« O tem ni dvoma! ».

Kaj bomo delali

NA TRAVNIKI. Travnike brnimo in gnojimo s kompostom ali dobro preperelim gnojem. Svež gnoj je za gnojenje travnikov neprimeren, zato ob pomanjkanju preperlega gnoja ali komposta rajši uporabimo umetna gnojila. Dobro gnojilo za travnike je Thomasova žlindra, ki vsebuje poleg fosforja tudi apno. Na kisljih tleh bo zelo koristno učinkovalo gnojenje z apnom.

NA NJIVI. Nadaljujemo z oranjem, gnojenjem in pripravami za spomladanske setve. Žita bomo pognojili z apnenim nitratom ali amonitratom. Ker je to gnojilo lahko topljivo, bomo trosili male količine vsakih 10-15 dni. Običajno rabimo za vsako trošenje 30 kg na ha.

VRT. Pripravimo zemljo za spomladansko setev zelenjadnic. Prav tako moramo pripraviti tople grede za setev rastlin, ki jih bomo pozneje presajali na prosto.

SADNO DREVJE. Izkopljemo jame za sajenje mladih drevesc. Podkopljemo težko topljiva gnojila, kot so gnoj, superfosfat in apneni cianamid. Če ni nevarnosti poledic, lahko obrezujemo hruške in oljke. Čistimo z železno krtačo vsa debela. Breskve škropimo s 3-odstotno bordoško brozgo.

Druga sadna drevesa škropimo v toplih dneh z zimskimi škropivi.

Svežo solato in zelenjavo hranimo v hladnem in temnem prostoru.

Zelenjavo peremo tik pred pripravo jedi. Kolikor morate storiti to prej, ne pustite zelenjave v vodi, dovolj je, če jo pokrijete z mokro krpo.

Solate in zelenjavo režemo vedno le z nožem, ki ne rjavi, strgamo pa vedno zgolj na strgalniku iz plastične mase. Čim bolj na debelo seskljamo zelenjavo, tem manj vitaminov bo izgubila pri kuhanju.

Goveja juha bo mnogo okusnejša, če meso pred kuhanjem za kratek čas potopite v vrelo vodo. Če želite, da bo juha krepkejša, potopite meso v hladno vodo.

Pekač, v katerem ste pekli kolač, unijte še preden se shladi. Najprej ga zdrgnite s kepo papirja, nato ga splahnite s toplo vodo in na koncu ga še natanko premažite z maščobo.

Pravljica o beli kači

Bila je kmetica in je imela majhe in stroke. Hodila je v polje delat in puščala otroke doma ter jim v skledo dajala mleka, da medtem niso bili lačni. Vselej so vse pojedli, zato jih je mati hvalila, da so pridni. Otroci pa pravijo: «Saj ne jemo sami, k nam hodi tudi lep ptiček jest». Mati si misli, da prihaja kakšna mačka in je z otroki. Vendar se ji čudno zdi, ker otroci pripovedujejo o lepem belem ptičku. Prepričati se hoče, kaj je. Skrije se tedaj v hišo in postavi otrokom mleko v vežo kakor po navadi.

Kmalu se privije izpod mize bela kača z lepo krono na glavi ter se zvije najmlajšemu v naročje. Mati je bila vsa trda od strahu. Otroci pa so božali in gladili lepega ptička. Ko se kača najé, strese lepo kronico z glave in se spet zgubi v luknjo. Brž ko je kača zginila, je mati skočila v vežo in spravila otroke na varno; seveda ni pozabila pobrati tudi krone. Dala jo je v skrinjo, kjer so imeli prejo. Ded je pozimi prejo vil. Vso zimo je vil, pa je ni mogel poviti. Žena si misli: «Kaj neki more to biti? Morda ima krona tako moč?». Zato de nejo krono proč in kmalu je bila

preja povita. Nato denejo krono v žito, merili in merili so žito, pa ni nikdar pošlo. Tako so devali kronico tudi k drugim rečem in v kratkem času si je hiša tako opomogla, da je bila najpremožnejša v vasi.

Imeli so kronico tako dolgo, dokler je bil v hiši tisti rod, ki je z belo kačo tako prijazno in lepo ravnal.

Vesele resnice

— Če bi obdavčili inteligentnost, bi vsi ljudje hoteli plačevati davke.

— Eden pije zato, da bi pozabil, da ga je žena zapustila, drugi zato, da bi pozabil, da ga njegova žena čaka doma.

— Knjiga, pri kateri iz dolgočasja zaspiš, ne spada v knjižnico, ampak v domačo lekarno.

— Če kupujete knjigo «Kako hitro obogatim», vzemite poleg še «kazenski zakonik».

JOSIP JURČIČ

SLOVENSKI JANJAČAR
HURJAKOZJAK

53. Tako je b'lo v kloštru v Stični, ko pride poročilo, da je Turek prihrumel v deželo. Vsi so pozabili na bolnega Marka. V kloštru so popravljali poškodovano obzidje, znašali živež s pristave in vse pripravljali, da bi se branili Turkom do zime. V tem splošnem vrtenju ni n'čie mislil, na zaprtega cigana. Nekega jutra tiča ni bilo v gnezdu. Kako je ušel, tega nihče ni vedel.

54. Jurij Senk je bil s svojo malo vojsko zalotil srednje krdelo turške vojske. Misleč, da je to vsa turška vojska, se vržejo Slovenci hrbro nad Turke in jih potolčejo. Veselo sporočilo, da so Slovenci Turke premagali, pride tudi v stiški klošter. Menihi brž naredo procesijo k cerkvi na Muljavi. Kmetje z okoliških vasi, gospoda z gradov, vsi so se zbrali, da se zahvalijo za zmago.

55. Ta čas pa, ko so v kloštru pripravljali procesijo, napade Ahmedpaša malo slovensko vojsko in jo pokolje, mnoge plemiče pa ujame. Veselo je vstajalo sonce in s'jalo na polja in travnike. Par za parom je šel v procesiji iz kloštra. Najprej menihi, za njimi plemeniti gospodje, za temi pa so stopali kmečki ljudje, moški in ženske. Počasi se je vila kot dolga kača.

56. Menihi in gospodje, med njimi Peter Kozjak, so bili že blizu cerkve na Muljavi. Ker se zasliši od vzhoda in severa znani grozoviti krik. «Allah, Allah!» Od vzhoda so dirjali turški konjeniki naravnost po travniku proti množici, od severa, od kloštra, pa so vrele druge čete Turkov. Strah obide ubogo ljudstvo. Zdajci se dvigne vpitje do neba; vse beži, vsak si hoče rešiti življenje.

Narisal: M. BATISTA

TUTELARE I DIRITTI DELLA MINORANZA SLOVENA

QUESTO L'IMPEGNO DELLA GIUNTA REGIONALE

Che sia la volta buona per considerare anche noi della Slavia Friulana e della Val Resia? - Verrà costituito un ufficio per i problemi della minoranza slovena

Il Presidente della Giunta regionale dott. Alfredo Berzanti

In sede di discussione sul bilancio di previsione 1967, il Presidente della Giunta regionale, dott. Alfredo Berzanti, in merito al problema della minoranza etnica slovena ha fatto delle dichiarazioni che in certo qual modo tranquillizzano, in discreta misura, i cittadini di parlata slovena ed in particolare quelli residenti nella Provincia di Udine — Slavia Friulana, Val Resia e Val Canale — che, non bisogna dimenticarlo, sono circa quarantamila e che ancora, purtroppo, non godono affatto, neanche in minima parte, di quei diritti cui tuttora godono i confratelli delle Province di Trieste e di Gorizia.

In sostanza il dott. Berzanti, a nome della Giunta, ha tenuto a sottolineare la cura che la Regione si è decisa ad assumere nei riguardi del problema, e più precisamente l'impegno di provvedere alla tutela della minoranza slovena; una tutela che costituisce indubbiamente un obbligo della Giunta regionale la quale è d'avviso che non si può dubitare che una delle formazioni sociali più evidentemente inerenti alla persona umana sia quella della comunità costituita da individui vincolati dalle stesse tradizioni, dalla stessa lingua e dagli stessi costumi; e che in base a questo principio del diritto naturale, sancito dalla Costituzione repubblicana e dallo stesso Statuto regionale (art. 3) la Giunta si è ispirata e intende ispirarsi in futuro.

Non si tratta dunque per la Regione, secondo il dott. Berzanti, di una politica nuova, ma del mantenimento fedele di impegni assunti. Poiché però non sempre sono sufficienti le dichiarazioni di principio per una valida ed efficace tutela dei diritti del cittadino, si è ritenuto opportuno fare qualche precisazione più concreta.

Nel rispetto dei non ampi limiti concessi alla competenza regionale, specialmente per quanto riguarda l'eventuale uso della lingua slovena, Berzanti ha tenuto a precisare che la Regione ha dato ripetutamente prova della sua volontà di considerare opportunamente i diritti delle minoranze. Lo ha fatto aderendo alla proposta di legge contenente «sanzioni penali a tutela delle minoranze etniche e linguistiche», lo ha fatto evitando a questo riguardo ogni discriminazione nell'assunzione del personale; lo ha fatto coordinando la concessione dei contributi ad enti assistenziali, educativi e culturali della minoranza. Anzi si sono incoraggiate le istituzioni dirette alla conservazione o all'arricchimento di determinate tradizioni culturali proprie del gruppo etnico sloveno nella con-

vinzione che ciò valga a mantenere viva una civiltà che deve dare il suo contributo alla costruzione di una società migliore.

La Giunta infatti è persuasa che, se è vero che taluni problemi come quello degli Usi Civici o delle espropriazioni vengono a toccare prevalentemente interessi di sloveni, ciò non significa d'altra parte che si tratti di problemi specifici degli sloveni in quanto tali e sarebbe perciò controproducente e fittizio compiere delle distinzioni in tal caso.

Gli sloveni secondo il pensiero del dott. Berzanti, fanno parte integrante della comunità regionale e debbono evitare di chiudersi in se stessi; essi debbono però inserirsi nelle diverse strutture onde determinare un autentico arricchimento attraverso una libera circolazione di idee e tradizioni diverse nella società. La Giunta perciò riafferma la volontà di percorrere la strada iniziata e di approfondire ogni richiesta particolare, purché logica ed attuabile, ed a tale scopo ha deciso la costituzione di un apposito ufficio con l'incarico specifico di studiare i problemi generali e particolari connessi all'attuazione dell'art. 3 dello Statuto Speciale della Regione Friuli-Venezia Giulia.

Così a noi non rimane che attendere la messa in pratica di tali buoni propositi, e soprattutto che non ci si dimentichi; in quanto anche noi, sloveni della Provincia di Udine, costituimmo una comunità piuttosto numerosa e più che mai trascurata e abbandonata dal tempo dei tempi.

CON UNA GIORNATA PIENA DI SOLE

PULFERO E LA SUA VALLATA

La conca, con le sue trentacinque borgatelle occhieggianti dai monti, è attraente e meravigliosa anche d'inverno - I problemi di fondo tuttavia restano insoluti: manca lavoro e l'emigrazione continua a spopolare - Ancora uomini e donne con la gerla carica di stallatico sulle spalle - Il prof. Burtulo deve mantenere le sue promesse

GENNAIO 1967 — È la prima uscita che facciamo quest'anno, e l'abbiamo fatta approfittando di un sole splendidissimo e provocante come poche volte è dato vedere in questa stagione che ha visto, e vede, buona parte dei Paesi europei, Italia compresa, attanagliati dal freddo e dalla neve.

Dunque giornata favorevole per un sopralluogo. Sembra addirittura offerta da una primavera in sboccio, a riguardare il paesaggio dal di dentro riscaldato di una vettura.

Ecco il Matajur fiabescamente innevato: è tuttavia serio e compunto come un papà quando fa la predica ai figlioli; e dietro il Matajur, sullo sfondo, il Montenero che figura in primo piano nella cronistoria del primo conflitto mondiale.

Il territorio di Pulfero, il Comune più popolato della Slavia Friulana e composto da ben trentacinque borgatelle, è tagliato di netto in due, longitudinalmente, dal Natisono; è cioè mezzo a sinistra e mezzo a destra del fiume.

Qui è bene ricordare che un tempo nella zona i Comuni erano due: quello di Rodda e quello di Tarcetta, e che più avanti essi si sono, diremo così, sposati diventando un solo Comune: Pulfero che poi altro non è che il vecchio abitato di Rodda.

Pulfero è come incasellato in un anfiteatro contornato di monti costellati da caratteristiche borgatelle che il sole trasforma in visioni di gioiosa grazia e lucentezza; con davanti una vallata discretamente ubertosa, con viti, frutteti e cereali. I maggiori redditi infatti vengono da questa vallata.

Al di là e al di qua dell'asfaltata che stiamo percorrendo, sull'argine sinistro del Natisono, ci accompagnano lunghi filari di viti.

Tocchiamo Brischis, una località in certa qual misura storica per via di recenti scoperte di tombe romane, e alla svelta siamo a Pulfero, cioè nella vecchia Rodda.

Poco fuori Pulfero, a Loch, giriamo a sinistra superando il ponte, snello ma solido, sul Natisono, e siamo a Podvarchis a una decina di metri dalla sponda destra del fiume.

Da Podvarchis imbocchiamo la strada, tutta in salita, per Montefosca che è assai distante. Ci si arrampica a serpentina. Il fondo della strada è discreto, anche se inghiainato, da principio ma poi diviene sempre più disagiata e difficoltosa. La temperatura tende a inasprirsi ma il sole, che batte diretto e in continuità, concilia tutto.

Ecco la neve mentre le piante, spoglie, contrassegnano la stagione. Dei boscaioli stanno rimuovendo dei tronchi d'albero, segati, sul margine della strada.

Erbezzo, anch'esso investito in pieno dal sole, lo troviamo con il suo solito volto imballonato ma non per questo meno fiducioso nell'avvenire. Dall'abitato qualche uomo e qualche donna escono con sulle spalle la gerla carica di stallatico: ci guardano con occhio stanco più che meravigliato. Sembrano voler dire: «Ma quando mai finirà questa nostra vitaccia».

Degli operai stanno sistemando quasi al centro del paese una via laterale in salita, consolidando con cemento la sponda verso valle perché non frani sulla strada. Anche dal punto dove gli operai brigano si gode una panorama incantevole.

Poco fuori il paese, vi è la nuova scuola che serve anche agli alunni delle borgate vicine: Zapotoca, Calla e Gorenavas. Ma ancora, purtroppo, l'insegnamento scolastico non viene impartito nella lingua madre. A proposito di lingua ci teniamo

ad informare che finalmente la Curia Arcivescovile di Udine ha concesso l'imprimatur affinché il «Bollettino interparrocchiale delle Valli del Natisono» venga d'ora innanzi pubblicato in lingua slovena. È un primo passo che ben volentieri sottolineiamo.

Più si sale e più, ripetiamo, la strada peggiora. Il Matajur è sempre lì e sembra voler stendere bonariamente la mano in atto di saluto a chi vien su a far visita al suo feudo.

Eccoci a Gorenavas che si trova sulla destra della strada che continua a salire fino a Montefosca dove muore e dove fa capolinea l'autocorriera che da qualche tempo raggiunge la località.

Prima di entrare in paese, sulla destra, quasi a fil di monte, vi è un capitelletto che dà il benvenuto ai pochi forestieri che si recano lassù.

Anche Gorenavas non è mutata, ed i rigori di stagione la fanno apparire ancora più triste, umiliata e squallida. Una dozzina le sue case e attualmente non più di trenta i suoi abitanti. Una volta essi erano molti e molti di più: l'emigrazione li ha portati lontano a causa della mancanza di redditi e di fonti di lavoro; e da qui l'inevitabile spopolamento cui bisogna porvi senz'altro riparo.

Nel paese vi è un'osteria, ben tenuta e accogliente, con televisore. Siamo invece rimasti male nel constatare che i servizi igienici esterni non sono affatto migliorati dal tempo della nostra ultima visita. Pertanto le uniche risorse locali sono i boschi, un po' di bestiame, qualche animale da cortile e qualche metro di terreno coltivabile. Inoltre manca la latteria, mentre c'è a Montefosca, e il latte gli abitanti lo mandano a quelli del Consorzio provinciale di Udine che lo mandano a prelevare con i loro automezzi.

Malgrado la situazione di miseria, le

tasse a Gorenavas, come del resto altrove, sono alte, e forse più alte che non in zone più favorite di pianura; ed è questa — ci hanno detto alcuni abitanti — una grossa ingiustizia.

A Gorenavas, sul muro di una casa (varie case risultano assai malandate) spicca in grande la scritta: «Viva Gimondi»: si vede che la passione sportiva è arrivata fin lassù e che le simpatie vanno al campione ciclista vincitore di un giro di Francia e di altre importanti classiche internazionali.

È solo durante la bella stagione che a Gorenavas c'è un certo afflusso di turisti, anche stranieri, ma si tratta di quelli che vengono nella vallata a trascorrervi le vacanze e che per diporto si recano a Gorenavas per godersi soprattutto il panorama.

Prima di lasciare il paese, un vecchio montanaro, che all'osteria aveva capito il perché della nostra presenza, si è accostato alla nostra vettura e senza esitazione, con piena consapevolezza e alzando il braccio quasi in aria di minaccia, ci ha detto: «Voi che siete di laggiù, dite pure senza riguardo al prof. Burtulo (il Presidente della Giunta Provinciale di Udine) che nessuno di noi si è dimenticato della sua promessa di migliorare e far asfaltare alla svelta la strada che porta fino a noi. Non vorrà mica attendere nuove elezioni il prof. Burtulo per venirci di nuovo a prometterci di interessarsi della strada? I voti un'altra volta, anziché a lui, se non si provvede subito a saldare il conto, li daremo alla persona che darà sicura garanzia di mantenere fede alla parola data».

Può darsi comunque che tale «conto» venga saldato sempreché vengano messi a disposizione i 51 milioni che per la strada Podvarchis-Montefosca il Ministero dei Lavori Pubblici ha annunciato di avere stanziato.

Ingresso delle antiche e celebrate Grotte d'Antro, in Comune di Pulfero, che ben si meritano l'attenzione non solo degli studiosi ma di tutti indistintamente i cittadini che amano le cose belle e importanti. Le Grotte, nelle cui viscere vi è una chiesetta dichiarata monumento nazionale, sono state scoperte in epoca remotissima. A sinistra si scorge l'antico forno a fuoco dove nei tempi andati si cucinava il pane per quanti, braccati dalle orde di Attila o dai turchi, trovavano rifugio nella Grotta.

Agitare il problema delle minoranze

Questo bisogna fare

Rileviamo con piacere che la, chiamiamola così, «battaglia delle minoranze etniche» tende ad allargarsi, interessando e appassionando sempre di più. E c'è gente seria e colta che fa sentire la propria voce da ogni parte, perfino dall'estero.

Anche noi ci siamo sentiti in obbligo di partecipare a questa «battaglia» o, se meglio piace, a questa elevata, importante e, perché no, istruttiva e illuminante polemica. E non saremo certamente noi a tirarci indietro.

Teniamo comunque a ringraziare non solo il prof. Gustavo Burtulo di Biella, che tale polemica ha aperto e sostenuto, ma anche il periodico che ha dato modo ad essa di esprimersi liberamente e di farsi seguire da un numero assai elevato di lettori.

Ed a proposito di questo veramente benemerito periodico, «Il

Postiglione delle Dolomiti», settimanale anticonformista di informazione, ha scritto:

«Siamo grati al direttore del settimanale «L'EUROPEO» anzitutto perché ospita con imparzialità le opinioni spesso contrastanti dei lettori, poscia perché unico direttore di un settimanale diffuso in tutto il mondo consente la libera e democratica discussione sull'argomento scottante ed attuale delle minoranze etniche, argomento del quale la grande stampa non vuol neppure sentire parlare e che semmai affronta lo fa per dare addosso alle minoranze etniche! Infine perché queste opinioni che provengono da varie parti d'Italia confermano quanto noi abbiamo scritto più volte, ossia che tutte le minoranze etniche d'Italia sono in fase di risveglio, motivo per cui i Ladini delle Dolomiti devono risvegliarsi ed avere fiducia».

Da soli sarebbe stato difficile arrivare a qualcosa, ma in molti come siamo a rivendicare l'attuazione della Costituzione ci si dovrà pure dare ascolto, non fosse altro dopo le elezioni politiche del 1968 alle quali le Minoranze Etniche e linguistiche di tutta Italia si presenteranno con una propria lista in tutti i Comuni della penisola!

Frattanto si discuta, si critichi, si scriva, se ne parli in bene o in male non conta, ma se ne parli questo è quel che conta! Agitare il problema delle minoranze, questo bisogna fare.

Ladini o sloveni di Udine sono poca cosa, ma uniti a Franco-provenzali, valdostani, occitani, tedeschi, friulani, cimbri, grecanici, sardi, francesi, serbocroati fanno milioni di cittadini italiani che non chiedono — come dicono gli sciovinisti — di creare delle repubblicette o magari anche di separarsi dall'Italia, ma soltanto che si rispetti nei loro confronti la Costituzione della Repubblica!».

In merito all'insegnamento in lingua slovena interrogazione dei deputati del P.S.I.U.P.

Apprendiamo con molto piacere dell'interessamento, nei riguardi dei cittadini di lingua slovena della Provincia di Udine e in linea generale della Regione Friuli-Venezia Giulia, dei deputati del Partito Socialista Italiano di Unità Proletaria.

Gli onorevoli Lucio Luzzatto e Sanna del citato Partito, infatti, hanno presentato al Ministro della Pubblica Istruzione una interrogazione «per conoscere come intenda provvedere al più presto a una definitiva sistemazione delle scuole con lingua d'insegnamento slovena nella Regione Friuli-Venezia Giulia (e quindi anche delle scuole site nel territorio della Slavia Friulana e della Val Resia) e dello stato giuridico del personale in essa insegnante, in adempimento dei nostri principi costituzionali e della legge 19 luglio 1961, n. 1012, che è doveroso compiere al più presto».